

Testimoni i estudi crític

Arnau Olivar i Daydó

Els cinefòrums de Montserrat
Editorial Base, Barcelona, 2012.

Es tracta d'una recopilació de trenta-quatre sessions de cinefòrum que van tenir lloc al monestir de Montserrat entre els anys 1960 i 2000, conduïdes per l'autor del llibre. Arnau Olivar triava els films que li semblaven més significatius, per motius culturals, no d'èxit de públic, els introduïa i assistia a la projecció amb els monjos benedictins, i en acabat els comentava en un col·loqui en el qual sovint també participaven directors o crítics de cinema que pujaven amb ell a Montserrat. Per sobre del valor testimonial, hi destaca l'aportació a la història crítica del cinema que fa l'autor amb rigor i senzillesa. Olivar ha triat trenta-quatre dels cent quaranta-sis films que van ser analitzats, i d'alguna manera ha recreat aquelles memorables sessions, aplicant un mètode pràctic: de cada film presenta un comentari previ, que substitueix la projecció, un comentari posterior i una extensa fitxa técnicoartística. Lògicament, aquesta recreació ha estat reelaborada: l'autor presenta unes reflexions a les quals, amb el pas del temps, ha arribat. Els films triats pertanyen a un llarg període de producció, que va de 1925 a 1994, i estan ordenats des del cinema mut fins al sonor i passant per les escoles nacionals més representatives, com ara el cinema francès, l'italià, el polonès, el nòrdic, el nord-americà i el japonès.— G.O. de L.B.

Memòries d'un català mexicà

Claudia Canales

El que em va dir Felipe Teixidor, home de llibres (1895-1980)
«Guimet», 146, Pagès editors, Lleida, 2011.

Felip Teixidor Benach, de família benestant, fill de mare vilanovina d'ascendència xueta mallorquina, orfe a disset anys se'n va anar sol a viure a París, on va conèixer amb la bohèmia artística catalana. En esclatar la

guerra europea va tornar, però aviat Vilanova se li va fer petita i se'n va anar cap a Amèrica amb el pintor Rafael Sala. Sala es va quedar a Nova York, i Teixidor, cercant experiències, va continuar el viatge fins a Mèxic, on a vint-i-cinc anys va començar a adquirir llibres de les biblioteques de l'antiga burgesia i a vendre'ls principalment a la important llibreria Porrúa. De mica en mica va anar entrant a l'administració, i va acabar de cap de personal del ministeri d'Hisenda i després com a alt càrrec de la companyia nacionalitzada del petroli. Després de la mort prematura de Sala, Teixidor es va casar amb la seva viuda, Montserrat Alfau. Un dels sovintejats canvis polítics va provocar que Teixidor abandonés la carrera burocràtica, a mitjan anys quaranta, i aleshores es va incorporar plenament a l'empresa editorial dels Porrúa, amb què Teixidor va esdevenir el gran organitzador i recuperador de la bibliografia mexicana. Un català, mexicà d'adopció, amb una experiència no encasellable ni amb els emigrants que van anar a fer fortuna a Amèrica ni amb els exiliats, grups que Teixidor va tractar però als quals no es va integrar. El llibre és el producte d'un any d'entrevistes setmanals dins un programa d'història oral de l'institut mexicà d'antropologia i història, i la tasca de recopilació, endreça i documentació de Claudia Canales és meritòria. A les abundants i útils notes (potser alguna sobrerera per al lector català) convindria afegir que el pintor sordmut que a la pàg. 72 Teixidor anomena Togols deu ser Josep de Togores.— A.M.J.

Traduccions i traductors

Montserrat Bacardí

La traducció catalana sota el franquisme
Punctum, Lleida, 2012.

Montserrat Bacardí, ben coneguda pels seus treballs sobre les traduccions al català, ens ofereix una àmplia antologia de textos –75 en total– que ens permeten de resseguir algunes de les aventures i desventures

de les traduccions aparegudes durant els llargs anys del franquisme (1939-1975). Com és prou sabut, i com contextualitza perfectament Montserrat Bacardí en una llarga introducció, en un primer moment les edicions en català, i d'una manera especial les traduccions, foren prohibides, llevat de casos molt excepcionals, i alguna vegada van aparèixer amb dates falses o d'una manera clandestina. Després, a poc a poc, s'anà obrint una «escletxa» que deixà passar algunes traduccions i n'impossibilità moltes altres, segons uns criteris mutables i poc clars. A partir de les normes del ministre Fraga la situació va canviar radicalment, encara que no desaparegueren les dificultats ni els problemes. D'altra banda, hi hagué discussions privades o públiques sobre com havia de ser una traducció, es publicaren ressenyes interessants –que a vegades donaren lloc a polèmiques– sobre determinades traduccions i els criteris que hi havien estat seguits, i hi hagué comentaris globals o parcials sobre la conveniència d'enriquir el mercat català amb traduccions de tipus literari, de literatura infantil, d'assaig, etc., i encara se suscitaren debats sobre el català que convenia utilitzar en les traduccions de textos bíblics o textos litúrgics, que tenien una incidència evident en un públic molt ampli. El lector interessat en aquests temes trobarà a *La traducció catalana sota el franquisme* un ampli material de reflexió, on abunden els textos apareguts inicialment a «Serra d'Or», i una extensa bibliografia que permet de saber-ne encara molt més.— B.B.

La poesia de Miquel Dolç

Miquel Dolç

Poesia completa
Edició a cura d'Oriol Ponsatí-Murlà
Edicions de la ela geminada, Girona, 2012.

El centenari del naixement de Miquel Dolç (Santa Maria del Camí, 1912 - Madrid, 1994) ens ha permès d'acostar-nos una

mica més a la figura polifacètica d'aquest humanista, professor i estudiós de la llengua i la literatura llatines, traductor, crític literari i poeta. La seva feina enorme com a llatínia ha estat objecte de molts i importants estudis i fins i tot Maria del Carme Bosch va recollir-ne els treballs científics al volum *El meu segon ofici. Estudis de llengua i literatura llatines* (Palma, 1996). Dolç mateix, encara en vida, va aplegar divuit pròlegs a llibres de poesia i de prosa al volum *Intent d'avaluació* (Manacor, 1983). Manca encara la compilació i l'anàlisi dels nombrosos articles sobre crítica literària dels gèneres més diversos que va prodigar al llarg de la seva vida, sobretot a «Destino» i a «La Vanguardia». En canvi, la seva obra poètica, breu però intensa, ha estat objecte de més atenció: el 1991, la «Biblioteca Bàsica de Mallorca», publicada per l'Editorial Moll, en va fer conèixer les *Elegies de guerra* –aparegudes anteriorment en una edició de bibliòfil introbable– i les *Petites elegies*, amb un pròleg de Josep M. Llompart, i el 2010, la col·lecció «Mixtalia» del Consell de Mallorca en va reeditar, en un sol volum, *Ofrena de sonets i Flama*, amb una introducció de Maria del Carme Bosch. Ara, les Edicions de la ela geminada ens ofereixen per primer cop, en una pulcra edició a cura d'Oriol Ponsatí-Murlà, la *Poesia completa*, que recull tots els llibres de Miquel Dolç, apareguts entre el 1943 (*El somni encetat*) i el 1994 (*Sàtires i epigrames*), un conjunt de gairebé quatre-centes pàgines. En són exclosos, però, els poemes apareguts en diversos indrets i els textos en prosa poètica publicats en espanyol a la premsa de Mallorca durant la guerra civil, als quals fa al·lusió el documentat pròleg de l'editor. Ens hem de felicitar de poder tenir a l'abast aquesta *Poesia completa*, que fins ara no era possible d'aconseguir, llevat d'escasses biblioteques, a causa de la seva dispersió i del llarg lapse de temps en què anaren apareixent els diversos llibres que la constitueixen.— F.A.